

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

T. S. Koziiu

26 *Вітня* 2024 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту під час вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Спеціальність 051 «Економіка» спрямована на підготовку фахівців з економіки, здатних розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері економіки, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Ця спеціальність орієнтована на формуванні здатності розв'язувати спеціалізовані завдання, наукові та практичні проблеми у сфері управління розвитком соціально-економічних систем з використанням сучасних наукових підходів.

Метою складання вступного іспиту є перевірка й оцінювання фундаментальних знань вступників із функціонування підприємств і державних систем, механізму управління економікою на мікро- та макрорівнях, форм, методів й економічних важелів регулювання економічних процесів та встановлення їхньої достатності для проведення наукових досліджень з обраної галузі науки, а також оцінювання підготовленості вступника для здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю.

Вступний іспит полягає у письмовій відповіді на тестові завдання одного рівня складності, які дозволяють перевірити сформованість у вступника відповідних умінь та навичок, необхідних для навчання в аспірантурі зі спеціальності 051 «Економіка». Обсяг часу, відведений на виконання завдань вступного іспиту – 80 хвилин.

Під час випробування використовується шарикова або гелева ручка чорного чи синього кольору, чистий аркуш паперу (в якості чорнетки) та калькулятор. Усі інші речі та пристрої (у т.ч. мобільні телефони) використовувати забороняється. Під час випробування мобільні телефони повинні бути відключені.

Програма вступного іспиту сформована відповідно до основних складових спеціальності 051 «Економіка». Основу цієї програми склали такі розділи: «Економічна теорія», «Економіка», «Економіка природокористування», «Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку».

2. ТИПОВІ ПИТАННЯ З РОЗДІЛІВ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

2.1 Економічна теорія

1. Розвиток ринкового господарства й основні напрямки економічної думки в період становлення національних держав (в період Середньовіччя (V -XV ст.) та у другій половині XVII - першій половині XIX ст.)
2. Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)
3. Ринок: сутність, види та функції. Ринкова інфраструктура. Ринкова рівновага. Рівноважна ціна та рівноважна кількість благ.
4. Поняття попиту. Закон попиту. Цінові та нецінові фактори, що впливають на попит. Еластичність попиту за ціною та за доходом.
5. Поняття пропозиції. Закон пропозиції. Цінові й нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Еластичність пропозиції і фактор часу.
6. Вплив конкуренції на структуру ринку та поведінку ринкових суб'єктів. Види ринкових структур.
7. Поняття досконалої і недосконалої конкуренції. Ознаки досконалої конкуренції. Її переваги і недоліки.
8. Поняття монополії та олігополії, їх ознаки та види, недоліки й переваги. Антимонопольна політика. Поняття монополістичної конкуренції. Її ознаки, переваги та недоліки. Поведінка олігополістів: некооперативна і кооперативна.
9. Праця як чинник виробництва. Ринок праці. Попит і пропозиція праці. Асиметрія на ринку праці. Професійні спілки та організації роботодавців.
10. Види доходів та їх розподіл. Проблема нерівності в розподілі доходів. Перерозподіл доходів.
11. Поняття капіталу. Види та форми капіталу. Поняття проценту за використання капіталу. Види ставки проценту. Попит і пропозиція позичкового капіталу.
12. Система національних рахунків як міжнародний стандарт макроекономічного рахівництва. Показники результатів макроекономічної діяльності. Методи обчислення ВВП і національного доходу. Номінальний та реальний ВВП.
13. Зайнятість і безробіття. Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на безробіття. Втрати від безробіття.
14. Рівновага на товарному ринку. Модель кейнсіанського хреста: рівновага і порівняльна статика.
15. Рівняння IS: макроекономічна сутність, аналітична і геометрична інтерпретація, порівняльна статика.
16. Грошовий ринок. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Механізм грошового ринку. Процентна ставка. Рівняння LM: макроекономічна сутність, аналітична і геометрична інтерпретація, порівняльна статика.
17. Інфляційний механізм. Сутність і види інфляції. Причини та наслідки інфляції. Інфляція та безробіття.
18. Споживання домогосподарств. Кейнсіанська функція споживання. Функції споживання з урахуванням фактору часу. Теорії споживання.
19. Сукупні витрати і ВВП. Сукупний попит і сукупна позиція: узагальнення. Модель макроекономічної рівноваги AD-AS: аналітична і геометрична інтерпретація, порівняльна статика. Мультиплікатори в моделі AD-AS. Класична модель загальної макроекономічної рівноваги.
20. Економічна динаміка. Основні засади теорії економічного зростання. Модель Солоу. Сучасні моделі економічного зростання. Економічні цикли.

2.2 Економіка

1. Підприємство як суб'єкт господарювання. Економічна безпека підприємницької діяльності.
2. Зовнішньоекономічна діяльність, зв'язки, товарні потоки суб'єктів господарювання та їх інфраструктурне забезпечення.
3. Основні засоби (фонди) підприємства: економічна сутність, структура, знос, амортизація; виробнича потужність підприємства.
4. Оборотні кошти: структура, кругообіг, нормування, показники та шляхи ефективного використання.
5. Власність і її вплив на ефективність діяльності підприємства, форми та шляхи її реалізації на підприємствах.
6. Виробничо-господарська діяльність підприємства.
7. Інвестиційна й інноваційна діяльність підприємства.
8. Витрати та собівартість продукції.
9. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства: конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому ринку; реструктуризація та санація підприємства; банкрутство та ліквідація підприємства.
10. Управління виробничо-господарською діяльністю підприємства (менеджмент).
11. Види планування: стратегічне, тактичне планування й оперативно-календарне планування, бізнес-планування.
12. Контролювання, моніторинг і діагностика діяльності підприємств.
13. Інформації та комунікації в управлінні підприємством.
14. Формування, розвиток, оцінювання, мотивація персоналу підприємства.
15. Прогнозування перспектив технологічного оновлення підприємств з урахуванням загальних тенденцій науково-технічного й інноваційного розвитку.
16. Структура національної економіки, структурна політика та механізм її реалізації. Моделі державного регулювання національною економікою.
17. Питання прогнозування та макроекономічне планування в системі державного управління національною економікою, окремих сфер і галузей.
18. Регулятори і важелі антикризової політики держави.
19. Особливості регулювання в державному секторі економіки.
20. Організаційні форми, структура та завдання органів державного управління економікою.
21. Інвестиційний процес, державна інвестиційна політика та механізм її реалізації.
22. Інноваційний розвиток, державна інноваційна політика, науково-технічна політика та механізм її реалізації.
23. Стратегія економічного розвитку (стратегія макроекономічного розвитку, стратегічне планування розвитку окремих макроекономічних процесів: науково-технічний прогрес, інвестиції, інновації тощо).
24. Державне прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки.
25. Державні програми соціально-економічного розвитку та державні цільові програми.
26. Державне регулювання інституціональних змін в національній економіці, роздержавлення власності та приватизація, управління державними корпоративними правами.
27. Прогнозування та державне регулювання окремих макроекономічних процесів (виробництво, доходи, споживання інвестиції, інфляція, валютний курс тощо).
28. Прогнозування та державне регулювання довгострокового економічного

розвитку.

29. Регуляторна політика держави та механізм її реалізації.
30. Антимонопольна (конкурентна) політика та механізм її реалізації.

2.3 Економіка природокористування

1. Сутність економіки природокористування. Об'єкт, предмет, задачі економіки природокористування. Економіка природокористування як наука та її роль у сучасному суспільстві.
2. Основні передумови формування науки "економіка природокористування". Еволюція взаємодії природи і людини. Історія розвитку економіки природокористування в світі та в Україні.
3. Місце економіки природокористування в системі наук. Система теорій економіки природокористування та охорони довкілля. Внесок теорії А. Пігу у формування економіки природокористування й охорони довкілля.
4. Сутність та принципи раціонального природокористування. Поняття системи та екологічної рівноваги в економіці.
5. Природні ресурси та природні умови як фактор економічного розвитку. Методи оцінки природних ресурсів. Передумови формування прав власності на природні ресурси.
6. Екологічна ситуація в світі та Україні. Проблема забруднення навколишнього природного середовища в світі та в Україні.
7. Еколого-економічні проблеми накопичення промислових відходів. Економічне зростання і збереження стійкості природних систем.
8. Економічні збитки, що спричиняються забрудненням навколишнього середовища. Класифікація економічних збитків від забруднення довкілля.
9. Основні підходи до економічної оцінки збитку від забруднення. Методичні підходи до оцінки економічних збитків при забрудненні атмосферного повітря.
10. Сутність природоохоронних витрат. Капітальні вкладення та поточні витрати на охорону довкілля. Зовнішні ефекти (екстерналії), інтерналізація екстерналій.
11. Основи екологічного нормування якості довкілля. Система екологічних стандартів.
12. Ефективність функціонування природоохоронної діяльності. Проблеми оцінки соціальної та економічної ефективності природоохоронних заходів.
13. Економічна ефективність природоохоронних витрат: сутність, показники, методика визначення.
14. Сутність і зміст процесу екологізації економіки. Сутність екологізації виробництва.
15. Соціальні, економічні та технологічні передумови екологізації виробництва. Управління процесами екологізації.
16. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля. Участь України в міжнародних екологічних програмах.
17. Управління природокористуванням: сутність, методи, функції. Принципи екологічного управління.
18. Адміністративні та економічні методи управління природокористуванням. Сутність та основні задачі державного управління охороною навколишнього середовища.
19. Сутність і основні напрямки екологічної політики в Україні. Склад суб'єктів державної екологічної політики України.
20. Поняття та зміст екологічного менеджменту. Сутність, методи системи екологічного менеджменту.

21. Методи та механізм екологічно орієнтованого управління персоналом організації. Фактори формування організаційної еколого-орієнтованої поведінки.
22. Поняття екологічної інформації, основні етапи роботи з нею.
23. Поняття екологічної свідомості та екологічних потреб. Поняття екологічної культури та екологічної етики.
24. Методи та інструменти економіки природокористування. Сутність, принципи формування і механізм дії еколого-економічних інструментів.
25. Податки як метод екологічного менеджменту, основні напрямки надання податкових пільг суб'єктам еколого-економічних відносин.
26. Сутність і задачі екологічного моніторингу навколишнього середовища. Умови та порядок проведення екологічного моніторингу.
27. Екологічний аудит: особливості та принципи, типи, цілі та функції. Основні етапи проведення екологічного аудиту.
28. Фінансування заходів з охорони навколишнього середовища. Механізм фінансування природоохоронних заходів на територіальному рівні.
29. Поняття сталого розвитку. Підходи до політики сталого розвитку. Передумови екологічних перетворень в Україні. Інноваційний розвиток як засіб досягнення сталого розвитку.
30. «Зелена» економіка як напрям досягнення сталого розвитку.

2.4 Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

1. Економетричні методи: сутність економетрії, роль економетричних методів у дослідженні економічних процесів і явищ.
2. Економіко-математичні моделі підприємницької діяльності, методи та моделі менеджменту, маркетингу та зовнішньоекономічної діяльності.
3. Економічна інформація як об'єкт автоматизованої обробки. Поняття економічної інформації, її види та властивості. Методи класифікації економічної інформації.
4. Елементи теорії кореляції: кореляційна матриця, часткові коефіцієнти кореляції.
5. Етапи економетричного аналізу економічних явищ і процесів. Загальний вигляд лінійної економетричної моделі, її структура та етапи побудови.
6. Загальне поняття виробничих функцій. Макроекономічні виробничі функції.
7. Задачі математичного програмування, їх різновиди. Етапи дослідження операцій. Задачі лінійного програмування та методи їх розв'язування.
8. Інформація як стратегічний ресурс. Джерела на канали отримання стратегічної інформації. Структура, форми подання та відображення економічної інформації. Засоби формалізованого опису економічної інформації.
9. Класифікація задач і моделей в умовах невизначеності і ризику. Аналіз оптимального плану на стійкість і чутливість.
10. Математичні моделі та методи розв'язання задач мікро- та макроекономіки. Прогнозування на основі трендових моделей.
11. Основні поняття теорії ігор. Критерій оптимального вибору в умовах невизначеності. Ігри в змішаних стратегіях. Основна теорема теорії ігор.
12. Особливості та основні принципи математичного моделювання економіки. Елементи класифікації економіко-математичних моделей. Етапи побудови економіко-математичних моделей.
13. Особливості ціноутворення в інформаційній галузі. Параметри конкурентоспроможності інформаційних продуктів і послуг.
14. Поняття інформаційних ресурсів, їх склад та класифікація. Управління державними інформаційними ресурсами.
15. Поняття інформаційної структури об'єкта, методичні та організаційні підходи до

- створення та розвитку її складових.
16. Поняття міжгалузевого балансу. Види міжгалузових балансів. Схема та характеристика розділів статичного міжгалузевого балансу у вартісній формі, основна модель статичного міжгалузевого балансу. Використання моделі в економічних розрахунках.
  17. Розвиток Інтернет-банкінгу. Світовий досвід застосування Інтернет-банкінгу в Україні. Системи Інтернет платежів.
  18. Способи розв'язання багатокритеріальних проблем оптимізації. Класифікація систем.
  19. Сутність процесного підходу до управління, його переваги перед функціонально-орієнтованим управлінням. Види та типовий склад бізнес-процесів організації.
  20. Часові ряди: основні визначення. Порядок аналізу часових рядів. Адитивна та мультиплікативна моделі часових рядів.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Екзаменаційні білети сформовані випадковим чином та містять тестові завдання у розрізі розділів: «Економічна теорія», «Економіка» «Економіка природокористування», «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці». Екзаменаційні білети (приклад – додаток А) складаються зі 50 тестових завдань за тематикою питань, наведених у п. 2. Кожне питання має 4 варіанта відповіді, серед яких лише один правильний.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Загальні вимоги

Комісія оцінює письмові відповіді вступника на тестові завдання за 100-200 бальною шкалою. Вступники, які набрали менше 100 балів, отримують оцінку «незадовільно» і до подальшої участі у конкурсному відборі не допускаються. Вступники, які набрали 100 і більше балів, допускаються до участі у конкурсному відборі.

Для отримання позитивної оцінки із вступного випробування вступнику потрібно пройти мінімально-допустимий тестовий поріг на рівні 0,30 або 30% від загальної кількості тестових балів.

За кожну правильну відповідь на завдання нараховуються тестові бали, за невірну відповідь нараховується 0 балів. Одержані тестові бали за вступне випробування переводяться в 100-200 бальну шкалу (з округленням до цілого, за правилами математичного округлення) за наступним алгоритмом:

$$O = O_{\min} + k \cdot (N - r \cdot T), \text{ де}$$

- O – оцінка із вступного випробування за шкалою 100-200 балів;
- $O_{\min}$ – мінімальна оцінка із вступного випробування за шкалою 100-200 балів, при якій вступник допускається до участі у конкурсному відборі;
- k – коефіцієнт переведення тестових балів в шкалу 100-200 балів, при цьому:

$$k = 100 / T \cdot (1 - r)$$

- R – мінімально-допустимий тестовий поріг з точністю до 0,01, який встановлюється в межах від 0 до 1, але не менше 0,10;

- T – загальна кількість тестових балів, яку вступник може отримати під час вступного випробування;
- N – кількість тестових балів, яку вступник отримав під час вступного випробування.

За умови якщо кількість тестових балів, яку вступник отримав під час вступного випробування (N) становить «0», то вступник отримує оцінку «незадовільно» і до подальшої участі у конкурсному відборі не допускається.

Нарахування тестових балів

Оцінювання за результатами вступного іспиту здійснюється членами предметної комісії на основі отриманих відповідей на питання екзаменаційного білету за бальною системою.

Вірна відповідь на кожний тест оцінюється у 2 бали. Невірна відповідь – 0 балів.

Загальна кількість тестових балів (T), яку вступник може отримати під час вступного випробування – 100 тестових балів.

Кількість тестових балів за вступне випробування (N) розраховується як сума тестових балів за виключенням тестових балів знятих за виправлення в аркуші відповідей (якщо передбачено програмою).

Політика щодо виправлень

За кожні 5 виправлень знімається 1 тестовий бал від загальної кількості тестових балів (T), яку вступник може отримати на вступному випробуванні.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Економічна теорія

1. Економічна теорія: Навч. посібник для студентів спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність / За ред. С.І. Архієреєва. - Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 230 с.
2. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. – К.: Видавництво Ліра-К, 2020. – 450 с.
3. Основи економічної теорії : навч. посіб / І.В. Кокарев. – Дніпро: ДДУВС, 2020. – 100 с.

Економіка

1. Економіка підприємства: підручник ; за заг. ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2019. 864 с. URL: <https://tinyurl.com/mr3zna6c>
2. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми : Університетська книга, 2023. – 702 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>
3. Підприємство, торгівля та біржова діяльність: підручник ; за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми: Університетська книга, 2018. 572 с. URL: <https://tinyurl.com/yc8nt5zj>
4. Економіка праці: навчальний посібник ; за заг. ред. Г. В. Назарової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с. URL: <https://tinyurl.com/ytnnef55>
5. Персонал підприємства, продуктивність, оплата праці. Економіка підприємства, 2022. URL: <https://tinyurl.com/5n725md5>

Економіка природокористування

1. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0. : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91525>
2. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>
3. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 2: Кращі практики ЄС для сестейнового розвитку : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91527>
4. Мельник, Л.Г. "Зелена" економіка (Досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій) [Текст] : підручник / Л. Г. Мельник. Суми : Університетська книга, 2018. 463 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/68518>

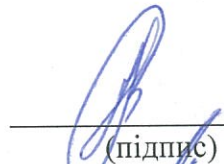
Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

1. Березька К. М. Економетрика: Основи теорії та комп'ютерний практикум (для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 152 с.
2. Інформаційні технології в бізнесі. Частина 1: Навч. посіб. / [Шевчук І.Б., Старух А.І., Васьків О.М. та ін.]; за заг. ред. І.Б. Шевчук. Львів: Видавництво ННБК «АТБ», 2020. 455 с.
3. Kenan Terzioğlu, Mehmet; Djurovic, Gordana Linear and Non-Linear Financial Econometrics – Theory and Practice. IntechOpen, 2021, 338 p. <http://doi.org/10.5772/intechopen.88099>.
4. Sloboda, Brian W. Econometrix. IntechOpen, 2023, 126 p. <http://doi.org/10.5772/intechopen.100862>
5. Śledziwska, Katarzyna, Włoch, Renata (2021). The Economics of Digital Transformation. Taylor & Francis, 2021, 304 p. <http://doi.org/10.4324/9781003144359>
6. Trinidad-Segovia, J.E.; Sánchez-Granero, Miguel Ángel (2021). Quantitative Methods for Economics and Finance. MDPI – Multidisciplinary Digital Publishing Institute, 2021, 418 p. <http://doi.org/10.3390/books978-3-0365-0197-0>
7. Диха М.В., Мороз В.С. Економетрія. Навчальний посібник. – Центр навчальної літератури, 2019.- 206с.

Схвалено на засіданні приймальної комісії.

Протокол № 11 від 08.04 2024 р.

Відповідальний секретар приймальної комісії

_____
(підпис) Ігор РОЙ

Голова предметної комісії

_____
(підпис) Олексій ЛЮЛЬОВ

- a) товарів першої необхідності
- b) товарів нижчої якості
- c) товарів-субститутів
- d) предметів розкоші

9. При збільшенні доходу споживача попит на товари Гіффена:

- a) збільшується
- b) зменшується
- c) залишається незмінним
- d) наявної інформації недостатньо для точної відповіді

10. Регулярно одержуваний землевласником надлишковий дохід, не пов'язаний з підприємницькою діяльністю – це:

- a) земельна рента
- b) економічна рента
- c) заробітна плата
- d) прибуток корпорацій

11. Факторами виробництва або ресурсами є:

- a) капітал, вода та земля
- b) праця, капітал, природні ресурси та підприємницькі здібності
- c) праця та технології
- d) лише предмети та засоби праці

12. Якщо імпорт країни зростає, тоді:

- a) збільшується сукупний попит країни
- b) збільшується чистий експорт
- c) зменшується сукупний попит
- d) збільшується реальний ВВП

13. Якщо бюджет збалансований, тоді:

- a) державні видатки більші за інвестиції
- b) приріст державних видатків вищий за приріст податкових надходжень
- c) податкові надходження = 0
- d) усі відповіді невірні

14. Зі зниженням цін на ресурси, що використовуються для виробництва товару, крива пропозиції:

- a) зміститься вгору і ліворуч
- b) зміститься вниз і праворуч
- c) залишиться незмінною
- d) пропозиція товару не залежить від цін на ресурси

15. Що не є характерним для вільного ринку?

- a) вільний доступ до будь-яких видів господарської діяльності
- b) вільна конкуренція між виробниками
- c) вільний вхід і вихід з ринку
- d) продавці можуть вступати у змову

16. У моделі AD-AS зменшення сукупного попиту призведе до:

- a) зростання цін
- b) зменшення рівноважного обсягу реального виробництва
- c) зменшення сукупної пропозиції
- d) збільшення сукупної пропозиції

17. Реальний ВВП складає 200 млрд. грошових одиниць, номінальний ВВП становить 300 млрд. грошових одиниць. За цих умов дефлятор ВВП становитиме:

- a) 50%
- b) 100%
- c) 150%
- d) 200%

18. Що не є ознакою досконалої конкуренції?

- a) велика кількість продавців та покупців
- b) диференціація продукції
- c) рівний і повний доступ всіх учасників до інформації (ціни товарів)
- d) раціональність учасників

19. Сукупна корисність сягає максимального значення у разі, коли гранична корисність:

- a) є максимальною
- b) дорівнює нулю
- c) має додатне значення
- d) має від'ємне значення

20. Коли в галузі існує тільки одна фірма, виникає ситуація:

- a) досконалої конкуренції
- b) олігополії
- c) монополії
- d) монополістичної конкуренції

21. Якщо автономне споживання збільшується, тоді:

- a) рівноважний випуск збільшується
- b) рівноважний випуск зменшується
- c) мультиплікатор зменшується
- d) усі відповіді невірні

22. Крива абсолютно нееластичного попиту представляє собою:

- a) вертикальну лінію
- b) горизонтальну лінію
- c) криву лінію з від'ємним нахилом
- d) криву лінію з додатнім нахилом

23. Науково технічний прогрес призведе до:

- a) зменшення сукупного попиту
- b) зсуву кривої довгострокової пропозиції вліво
- c) зсуву кривої довгострокової пропозиції вправо
- d) усі відповіді невірні

24. Попит на гроші як майно (актив) залежить від:

- a) ставки відсотка
- b) норми резервів комерційного банку
- c) загального обсягу грошової маси
- d) граничної схильності до заощаджень

25. Ступінь ліквідності визначається

- a) легкістю з якою майно перетворюється на готівку
- b) валютним курсом
- c) відсотковою ставкою
- d) кількістю грошей в обігу

26. Нематеріальні активи – це:

- a) права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності;
- b) створення доброї репутації підприємства за допомогою реклами;
- c) різновид благодійницької діяльності підприємства;
- d) землі, що знаходяться у власності підприємства;

27. Якщо металевий дах будинку піддався корозії, то це:

- a) моральне знос I роду;
- b) моральне знос II роду;
- c) фізичний знос;
- d) знос під впливом часу.

28. Економічне суперництво товаровиробників – це:

- a) лобіювання;
- b) дискримінація;
- c) раціоналізація;
- d) конкуренція.

29. Потреба в певному товарі, яка забезпечується грошима, має назву:

- a) пропозиція;
- b) вподобання споживачів;
- c) попит;
- d) ринковий механізм.

30. До загальнодержавних належать такі податки та збори:

- a) податок на прибуток підприємств;
- b) податок на нерухоме майно;
- c) єдиний податок;
- d) туристичний збір.

31. Альтернативні витрати – це :

- a) вигода, що може бути отримана людиною від кожної додатково використаної одиниці блага;
- b) вигода, яка може бути отримана людиною при використанні обмежених ресурсів;

- c) користь для людини, отримання якої стає неможливою при обраному (альтернативному) способі використання обмежених ресурсів;
- d) витрати, що необхідно понести на виробництво та реалізацію товарів та послуг.

32. Собівартість характеризує:

- a) тільки витрати на підготовку і освоєння нової продукції;
- b) витрати на збут готової продукції;
- c) витрати на виробництво і збут продукції;
- d) витрати на незавершене виробництво.

33. Основна мета функціонування підприємства в ринкових умовах:

- a) підвищення рівня якості життя населення;
- b) зниження соціальної напруги у суспільстві;
- c) стабілізація економіки;
- d) задоволення запитів споживачів.

34. Непрямий загальнодержавний податок, який встановлюється переважно на предмети розкоші – це:

- a) акцизний збір;
- b) ПДВ;
- c) мито;
- d) податок на доходи фізичних осіб.

35. До демографічних факторів зовнішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства, відносять:

- a) зміну розміру пенсій, зарплат у населення;
- b) політичну стабільність у регіоні;
- c) зміну чисельності населення;
- d) стабільність законодавства про підприємницьку діяльність.

36. Система установ, організацій та інших суб'єктів сфери обігу, які забезпечують функціонування ринкової економіки у певній країні або регіоні – це:

- a) інфраструктура держави;
- b) інфраструктура ринку;
- c) підприємницький сектор;
- d) ринковий сектор.

37. Сукупність товарів, які представлені на ринку, має назву:

- a) пропозиція;
- b) вподобання споживачів;
- c) попит;
- d) ринковий механізм.

38. Головною метою державної антимонопольної політики є :

- a) покарання монополістів;
- b) ліквідація великих підприємств;
- c) підтримка конкуренції;
- d) збільшення надходжень до бюджету.

39. Економічний ефект – це:

- a) результат економічної діяльності, що вимірюється як різниця між доходами від такої діяльності та грошовими витратами на її здійснення;
- b) показник, що характеризує ціннісну характеристику отриманого результату;
- c) результат економічної діяльності, що вимірюється як відношення між грошовими доходами від такої діяльності та грошовими витратами на її здійснення;
- d) рентабельність виробництва.

40. За формою власності на засоби виробництва та способом управління господарською діяльністю виділяють наступні економічні системи:

- a) ринкову, командну, змішану;
- b) командну, комуністичну, адміністративну;
- c) ринкову, капіталістичну;
- d) соціалістичну, комуністичну, ринкову.

41. Укажіть правильне твердження:

- a) безробіття зростає під час поживлення в економіці;
b) безробіття зменшується під час економічного піднесення;
c) безробіття зменшується під час спаду в економіці;
d) зайнятість збільшується під час депресії.
- 42. Яка з названих характеристик не відноситься до ринкової економіки?**
a) конкуренція; c) приватна власність;
b) централізоване планування; d) вільний підприємницький вибір.
- 43. Обмеження або позбавлення доступу до яких-небудь благ певних категорій громадян за певною ознакою (расовою, національною тощо) – це:**
a) дискримінація; c) конкуренція;
b) лобіювання; d) ринкова боротьба.
- 44. Капітал підприємства – це:**
a) сукупність ресурсів, яка може продукувати економічні блага;
b) права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності
c) добра репутація підприємства;
d) землі, що знаходяться у власності підприємства;
- 45. Якщо в національній економіці обсяг виробничих ресурсів збільшився, то:**
a) економіка здатна виробляти більше товарів і послуг;
b) буде вироблено більше товарів і послуг;
c) підвищився життєвий рівень населення;
d) усі перелічені відповіді правильні.
- 46. Ринок торгівлі, який організовується періодично і функціонує в певному місці, у встановлений час, а також сезонний розпродаж одного або багатьох видів товару – це:**
a) ярмарок; b) аукціон; c) виставка; d) розпродаж.
- 47. Податкова ставка – це:**
a) це дохід платника, з якого він сплачує податок;
b) законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування;
c) єдина ставка, що не залежить від розміру об'єкта оподаткування;
d) ставка, розмір якої зростає в міру збільшення обсягів об'єкта оподаткування;
- 48. Основні засоби піддаються:**
a) лише моральному зносу; c) фізичному і моральному зносу;
b) лише фізичному зносу; d) соціальному зносу.
- 49. Матеріальною основою ринкових відносин є:**
a) рух товарів; c) рух товару і грошей;
b) рух грошей; d) засоби виробництва.
- 50. До правових факторів зовнішнього середовища, що впливають на діяльність підприємства відносять:**
a) зміну розміру пенсій, зарплат;
b) політичну стабільність у регіоні;
c) стабільність законодавства про підприємницьку діяльність;
d) рівень задоволення раціональних норм споживання.

Голова предметної комісії

_____

(підпис)

Олексій ЛЮЛЬОВ

ДОДАТОКА

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Шифр _____

АРКУШ ВІДПОВІДІ
вступного іспиту під час вступу на навчання для здобуття
ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»

Варіант № 0

№ питання	A	B	C	D	№ питання	A	B	C	D	№ питання	A	B	C	D
1	☐	☐	☐	☐	18	☐	☐	☐	☐	35	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐	19	☐	☐	☐	☐	36	☐	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐	☐	20	☐	☐	☐	☐	37	☐	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐	☐	21	☐	☐	☐	☐	38	☐	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐	☐	22	☐	☐	☐	☐	39	☐	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐	☐	23	☐	☐	☐	☐	40	☐	☐	☐	☐
7	☐	☐	☐	☐	24	☐	☐	☐	☐	41	☐	☐	☐	☐
8	☐	☐	☐	☐	25	☐	☐	☐	☐	42	☐	☐	☐	☐
9	☐	☐	☐	☐	26	☐	☐	☐	☐	43	☐	☐	☐	☐
10	☐	☐	☐	☐	27	☐	☐	☐	☐	44	☐	☐	☐	☐
11	☐	☐	☐	☐	28	☐	☐	☐	☐	45	☐	☐	☐	☐
12	☐	☐	☐	☐	29	☐	☐	☐	☐	46	☐	☐	☐	☐
13	☐	☐	☐	☐	30	☐	☐	☐	☐	47	☐	☐	☐	☐
14	☐	☐	☐	☐	31	☐	☐	☐	☐	48	☐	☐	☐	☐
15	☐	☐	☐	☐	32	☐	☐	☐	☐	49	☐	☐	☐	☐
16	☐	☐	☐	☐	33	☐	☐	☐	☐	50	☐	☐	☐	☐
17	☐	☐	☐	☐	34	☐	☐	☐	☐					

УВАГА!!! Завдання мають кілька варіантів відповідей, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант та позначте його, як показано на зразку. **Кількість виправлень впливає на загальну оцінку роботи!**

A	B	C	D
☒	☐	☐	☐